

naši stanovski organizaciji — saj si še učiti. Zborovanj ne upajo več posecati. Če bi se taki mladeži spametovali, kaj bi se več potom učiteljske organizacije dale izvesti nam v prid in šolski mladini na korist. Le malo pogledimo, n. pr. kako se šolske oblasti v obraz bijejo s svojimi odredbami o šolski higieni. Eden takih odlokov je tisti, o zabranjevanju jetike.

Štajersko namestništvo je izdalo več takih odredb. Ali pa taki odloki odgovarjajo svojemu namenu, da bi se res zabranila tuberkuloza? Nehote moramo dvomiti. Dokler se ne izvrši preobrat na socialnopolitiškem polju, ni upati, da bi take določbe zabranile, oziroma omejile tuberkulozo. V prvi vrsti bo treba gledati, da dobivajo otroci v predšolski dobi krepak in šibkemu telesu primeren živež. Da je v hišah ubogih kočarjev na deželi in v hišah delavcev hrana otrok nedostatna, to je menda marsikom znano. Ali se je dozdej od zakonodajne strani že kaj storilo v poboljšanje žalostnega položaja? Dozdej ne more nihče govoriti o taki dobrodelni uredbi, saj v večji meri ne. Samoobsebi je umevno, da otroci, nahajajoči se v takih razmerah ne pridejo telesno krepko razviti v šolo. Ali niso že ti siromaki v nevarnosti, da se jih loti ta ljudska bolezen, četudi ne bi po dokončanem šestem letu vstopili v šolo? Žalibog, da morajo tako mlada človeška bitja v velikem številu v tako zgodnji grob, še preden vidijo šolo od znotraj. Ti, ki to starost dočakajo, tudi navadno šolsko dobo srečno prebijajo. Ali je v vseh šolah danes higiena tako razvita, da res varuje otroke pred tuberkulozo? Imamo nekaj določb, ki predpisujejo snajenje šolskih prostorov. Največ seveda določuje odlok ministrstva z dne 9. junija 1873, zlasti § 23. Je li zadosti, da se šolski prostori umijejo samo štirikrat na leto? Seveda dostavlja, če je le mogoče, naj se to večkrat zgodi. Na mnogo šolah, še štirikrat na leto ni mogoče izvršiti tega dela, ker se krajni šolski sveti temu protivijo zaradi prevelikih stroškov. Mislimo si, da se res štirikrat ali petkrat v letu cela šola osnaži in umije. Ali je pa to že tudi zadosti? Mogoče že, če bi samo 20 do 30 učencev pohajalo v vsak razred. Kaj pa, če obiskuje kak razred 100 do 120 otrok? Saj ni malo tako napolnjenih šol na Spodnjem Štajerskem. Koliko nesnage in prahu nosi vsak dan taka množica otrok v šolo, ve tisti učitelj povedati, ki je primoran na taki šoli poučevati. Saj se pri boljših rodovinah stanovanje večinoma vsak teden pomiva. Vrh tega še stanovanci pazijo, da ne nanosijo prevelike nesnage v sobe. Kaj pa šolarji, ali je mogoče na te tako paziti, da ne bodo šolske sobe onesnažili, še celo, ako jih je tako število? Ni li prah najhujši rednik jetike? Če se stanovanja tako pogosto snajajo, ali ne bi bilo potrebno tudi šolske sobe ravno tolikokrat očistiti, ker se več nesnage vanje znoši kakor v stanovanje? Ne pomaga mnogo, če nadzornik pogleda vse kote, ako ni kje prahu, temveč treba bo najti sredstev, da se plača več denarja za potrebno snajenje. Kakšen je zrak v takih šolah, hitro začutiš, če stopiš med uro v tak napolnjen razred. Naj se še tako skrbno odpirajo okna in vrata, je vendar zrak v kratkem času pokvarjen, in le mi učitelji lahko prebijemo v njem, ko smo tega smrada že vajeni. V takem, z vsemi bakterijami nasičenem zraku morajo otroci prebiti več ur na dan. To bi še lažje

prenašali, če bi želedec ne terjal svojih pravic. Na šolah z obširnimi šolskim okolišem že gredo ob sedmih zjutraj z doma in se vrnejo ob petih ali šestih zvečer. Prebili so toraj 9 do 11 ur brez tople jedi. Kako to vpliva na mlada, nežna telesa, nam povedo naborne komisije, ki se vedno pritožujejo, da potrdijo vsako leto manj mladeničev za vojake. Tu pride tudi v poštev hrana po dokončani šolski dobi do 21. leta. Uživanje preobilne množine alkohola v teh letih ovira telesno rast, a če se otrok do 14. leta slabo razvije, se tudi pozneje ne more vse popraviti.

Ta izvajanja nam jasno kažejo, kako daleč smo še od tiste dobe, ko se ti nedostatki ne bodo več nahajali.

Kaj pa naj mi do takrat storimo v svrhu izboljšanja?

1. Določbe o razširjanju šol natančno izvrševati, če število otrok 80 prekorači, se naj nadaljni sprejem odkloni, saj že lajki sodijo, da čez 30 otrok enkrat eden učitelj ne more vzgajati in učiti. Šolske oblasti in drugi merodajni krogi se za nas učitelje dozdej niso brigali, če imamo toliko moči, da bi poučevali tudi prenapolnjene razrede.

2. Število otrok enega razreda naj se torej določi na 30. Na to moramo neprenehoma delovati, ker šole potem bo šola vzgojevalnica in učilnica, kar je pa zdaj le deloma.

3. Potezati se za nerazdeljen pouk, kjer razmere to kažejo, posebno v obširnih šolskih okoliših. Tudi starše bi lažje na ta način pridobili za šolo, ker bi vsaj v poletju nekaj več časa imeli otroke doma.

4. Objavimo v „Učit. Tovarišu“ vse prenapolnjene šole, t. j. tiste, v katerih se nahaja več kakor 80 otrok.

Dostavek uredništva: Vsa šolska vodstva s tem vljudno prosimo, naj nam takoj javijo kar po dopisnicah, koliko razredov je prenapolnjenih na njihovih šolah in koliko je nadnormalno število otrok.

Naše šolske razmere.

Nikjer na Slovenskem niso šolske razmere tako žalostne kakor pri nas na Koroškem; pa tudi na Kranjskem, Goriškem in Štajerskem šolske razmere niso posebno vesele. Tako pravi „Korošec“.

Malo ljudskih šol imamo. Ugleden nemški poslanec je pisal v nekem graškem dnevniku, da je slovensko ljudskošolsko stanje celo na Kranjskem jako klavrno.

Tudi na Štajerskem primanjkuje sila veliko šol, posebno na slovensko-nemški meji. Kar pa se tiče Istre, Trsta in Koroške, je res sramotno, da živimo v XX. stoletju.

Kaj pa je s srednjimi šolami? Tudi tukaj moramo konstatirati, da ves slovenski narod nima niti ene slovenske srednje šole. Vsi avstrijski narodi: Nemci, Čehi, Poljaki, Busi, Hrvatje in Lahi imajo srednje šole, le mi ne. Sicer je na našem ozemlju nekaj takih šol, a te so — nemške!

Vlada dela na to, da zavira razvoj našega naroda v vsakem pogledu. Medtem, ko se leto za leto ustanavljajo na državni račun nemški zavodi in ustanove, medtem, ko se zidajo nemške univerze in srednje šole, noče

vlada vsemu slovenskemu narodu dovoliti niti ene samoslovenske gimnazije in realke! Milijone izdaja vlada v Albaniji, da se izpolnujejo Bismarkove želje, a oni, ki ji plačujejo davke, krvne davke, ne dobivajo v lastni domovini niti vinarja!

Naš narod šteje poldrugi milijon duš, a navzlic temu ga zanemarjajo merodajni faktorji.

Dandanes imamo troje vrst šol: nižje, srednje in visoke šole. Šole zidajo in upravljajo vlade. Vsi evropski narodi imajo vse tri vrste šol, tudi vsi avstrijski, le naš slovenski je tako nesrečen, da ne pozna srednjih šol, kaj šele višjih. Naši sovražniki Nemci in Lahi, nam jih ne privoščiijo, ker vedo, da nas lahko tlačijo toliko časa, dokler nimamo šol, dokler smo neizobraženi.

Predvsem pa je žalostno, da nimamo zadostnega števila ljudskih šol, in kar jih imamo, ne dosegajo povsod svojega namena.

Mnogo dežel se je dolgo časa trudilo, da bi dovedle c. kr. vlado do tega, da bi prispevala iz državnih sredstev za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.

Toda vse je bilo zaman.

Ta zadeva pa je prišla zopet na površje v poslanski zbornici, kjer so vložili nekateri poslanci koncem leta 1907. predlog, ki stremi za tem, da bi prispevala država stroškom za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.

Predlog se glasi:

„C. kr. vlada se pozivlja, da predloži zakonski načrt, v smislu katerega se izpreminja § 62. državnega šolskega zakona tako, da bo morala prispevati država stroškom za zgradbo in vzdrževanje ljudskih šol.“

Ker je ljudska šola za večji del prebivalstva na deželi edina, ki more izobraževati, je nujno potrebno, da se skrbi za radikalno preureditev šole.

Za dovoljen razvoj šole je neobhodno potrebno, da odgovarjajo šolski prostori zdravstvenim, kolikor tudi vsem drugim zahtevam. O tem smo že enkrat pisali.

Toda zgradba sličnih poslopij provzročila tako visoke stroške, da jih ne moremo prenašati.

Nekateri okraji so primorani nalagati gospodarsko že itak preveč oslabeledim davkoplačevalcem 60 do 200 odstotne doklade za amortizacijo šolskih dolgov.

Kmet je danes zadolžen in ne zmore več davkov. Tu se mora odpomoči. Obči kmetijski položaj je tak, da ni upanja, da bi se mogel hitro izboljšati. Dokaz za to je, da se posestniki izseljujejo v Ameriko. Obči izobrazbi se mora pridružiti tudi strokovni pouk v kmetijstvu.

Jasno je, da se bodo visoka šolska bremena še pomnožila, ako se bo zadostilo dejanskim potrebam.

Naši poslanci dosedaj niso vršili glade šolstva povse svoje dolžnosti, in sicer je igralo pri tem največjo ulogo — strankarstvo! Če bi se naši jugoslovanski poslanci združili vsi v en klub in na Dunaju nastopili kot en moč za naše pravice, tedaj bi danes ne bili tam, kjer smo.

Zato pa ponovno kličemo: Dajte nam šol!

Nemška agitacija.

Trst, 17. maja 1908.

Zvedeli smo iz zanesljivega vira, da se izvestni gospodje pri državni železnici jako zanimajo za slovenski pouk na tukajšnjih državnih ljudskih in srednjih šolah. To zanimanje od strani nekega gospoda bi nas sicer le veselilo, ako ne bi bilo nekega — ako! Ako bi namreč to zanimanje izhajalo iz lojalnosti in dobrohotnosti do tega pouka. Ali stvar je drugačnja, in zato na dan z njo!

Iz mnogih slučajev nam je znano, da se izvestni gospodje uradniki — višji in nižji — posebno pa nekateri renegatje, ki so prišli od severne naše periferije in so polni Štđmarkinega duha — ki nas ga Bog obvaruj! — jako za nimajo za tiste svoje podrejene Slovence, ki pošiljajo svoje otroke v tukajšnje državne šole. Oče želi, da bi se mu otrok naučil materinega jezika vsaj toliko, kolikor je to možno ob sedanjih razmerah na tukajšnjih državnih šolah. Do lanskega leta se ni delalo ovir tej želji dotičnih očetov.

Potem se je pa začelo vplivanje, oziroma hujskanje staršev proti obiskovanju pouka v slovensčini, češ, da ta pouk ni nič vreden, da učenje slovenskega jezika ne bo nič koristilo otrokom, marveč še škodilo, dandanes da velja le tisti, ki zna nemško in le s tem jezikom da si more železničar pomoči do boljšega gnotnega stanja. To podpihovanje in zavijanje je imelo doslej — žal — marsikak uspeh. Temu se ne bomo čudili, ako od ene strani poznamo boječnost naših ljudi pred višjimi, od druge strani pa zagriženost in brezobzirnost izvestnih Velenemcev in Štđmarkovcev, kakršnih nam sedaj državna železnica importira v veliki meri.

Ali skrajna brezobzirnost in brezsrčnost je to, ako izvestni uradniki izkoriščajo svoj službeni položaj v to, da z drzno roko posezajo tudi v družinske razmere in omejujejo očeta v njegovih očetovskih pravicah in njegovi privatni svobodi. Ali ni nikogar, ki bi pokazal takim gospodom grdobo njihovega početja? Ali more kdo reči, da se tako početje strinja z načelom objektivnosti in pravičnosti?!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja ima letošnji občni zbor dne 11. junija ob pol 11. uri dopoldne v šoli v Starem trgu s sledečim vzporedom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Kako bi se dal v ljudski šoli pospešiti pouk v domoznanstvu? Poroča g. Fr. Orožen, c. kr. profesor na učiteljski šoli. 5. Volitev novega odbora. 6. Naveti.

Voz z Rakeka je na razpolago. K prav obilni udeležbi vabi odbor.

Mokronoški učiteljski krožek. Zadnji sestanek v Tržišču dne 3. t. m. je bil kaj prijeten. Z zanimanjem je poslušalo pričujoče učitelstvo predavatelja, strokovnjaka rastlinstva, tovariša B. Justina, ki je poljudno, zanimivo, temeljito podaval o razmnoževanju rastlin. — Mnogo predmetov je v pojasnjevanje in razumevanje svojega govora pokazal, narisal. Vsi pričujoči so mu iz srea hvaležni.

Po podavanju, ki je bilo v šoli, je prišla prosta zabava v prostorih g. Prijatelja. Živahni, prijateljski pogovori so vse zedinili in sklenilo se je, da se še ta mesec vrši en sestanek.

X. Tovarišteam.

Ko gledam vas, se zdi mi, da zaklete kraljeve hčere gledam, ki življenje je vpreglo v trdi jarem; na glavica kraljeve krone vidim še žarenje. —

Zlata ni več na vaših mehkih kodrih, zlato zdaj nižje, v srcu vam kraljuje; zlato — ljubezen polna potrpljenja, ljubezen zlata, oj, do dece tuje!

XI. Važno posvetovanje.

Tam na dvorišču danes shajajo se naše ljubke, glej, tovarišice, nad nekim listom glave zmajajo, in vsled debate jim gori že lice.

Kaj se tak živo pomenkujejo? Morda o najnovejši že metodi? Odlok li slednji komentujejo? Ne! — Govore o pomladanski modri.

„Kaj zato? Saj nam je pa treba dandanes tudi edinole strojev! Stroj — stroj, ta dela hitro, ta dela natančno in dela ceno — in tega nam je treba v današnjih časih. — Stroj je denar!“ je modroval gospod šolski major. —

Dovolj nam je bilo. Zahvalili smo se gospodu majorju, se poslovili od gospoda šolskega generala, in pohitel je naš roj venkaj iz tesnega ozračja najmodernejših vseh šol. Razpeli smo krila in se dvignili proti jasnemu solncu, da se nam zopet poživi duh.

Nas starokopitneže je morila ta neizmerna modernost, četudi smo morali priznati brezprimerne uspehe te modernosti.

Frčali smo kot temne veše molče v univerzum.

„Luka, kam pa zdaj?“ vprašano končno jaz. „V peklo se ne vrnemo kar tako. Jaz bi vendar-le rajši bival v nebesih — že zaradi ugleda. In sodim, da je gori tudi mnogo lepše kot v peklu!“ Kaj ko bi poizkusili tako, kot je storil tisti kovač, ki se je vtihotopil v nebera in je sedel tamkaj, dokler ga niso ven vrgli.“

„Saj res! Pojdimo pogledat gor, kaj kaj oni počno!“ se razlegne po vsem našem tropu in odrčali smo proti nebu.

Učitelji.

Veneo satiriških pesmi. Napisal Ferdo Plešič. (Konec.)

IX. Perorisi iz učit. zborovanja.

Predsednik, to je duša zlata, zgrešil poklic je diplomata; za vsakega smehljaj vam ima, na desno kima, levo kima.

Prosen govornik je izboren, o vsaki priliki zgovoren, iz ust mu vro le nauki zlati, nič ne pozabi, kvečjemu končati.

A Tone Rekar, dragi bralec, je večni opozicionalec; ker kakor stvar pričunja, jenja, on vedno drugega je mnenja.

Zato Zelenc ni kaj napačen, on je povsem, povsem drugačen,

sedi molče v najhujši gošči ter si medklice le privošči.

A Kratki jezik vam obrača, da vije govor se kot kača; naj tema ta bo ali ona, sklep vedno je: mizerna plača.

Nastopa časih še Polona, tovarišice prenežnih krona; stan, šolo, jezik, svet očiča, seveda z ženskega stališča.

Mokrotež pa že agitira in si somišljenike zbira, prav tajno hujska možek zviti, kje dalo shod bi se zaliti.

Kolar deluje literarno, spisuje poročilo stvarno, nervozno to in to beleži; „Tovarišu“ dopis bo sveži.

V soboto bodo širom brali, kako smo mi si jih dajali, kje se blamirali, blesteli, in slednjič še, kje konec vzeli.